

Latweefchu Awiſes.

Nr. 7.

Zettortdeenâ 14. Webruar

1857.

Awiſchuſinnas.

Muſſu Leelwirſts Mikael's Nikolajewitſch no Nizza's pilſata nu nahſt atpakkal, bet Leelwirſts Konſtantin's Nikolajewitſch wehl Wahzſemmè un taiſotees eet us Tulones Sprantschu karra obſtu, tur redſeht, ka Sprantschi ſawus karra kuggus taiſa. — Muſſu Keiſers 26. Janwari iſlaidis pawehleſchanu, tur iſfluddina, ka pa 10 gaddeem buhs uſtaiſiht 4 tuhſt of ſchas werſtes dſelſes zekku, un wiſſa Kreemu ſemme par to nu preezajahs un Keiſeram no ſirds patiz. Ihpaschi iſdohti likkumi kas pawehl ſchohs zekus ta taiſiht: 1) Barona Stiglizis (Kurſemmes Leel-Eſeres dſimtskungs) lihds ar ſcheem baggateem kaupmanneem: Barings Londonè, Dpe Amſterdamè, Dtingers, Vereire, Turneisens, Nellehts, Selliers, Muſſards, Griningers un zitti Pariſè, un Mendelſohns Berlinè ſaderrejuſchi un usnehmuſchees par ſawu naudu taiſiht ſchohs 4 leelus dſelſes zekus, tur ar ugguns ratteem brauks: 1) no Pehterburgas gare Dinaburgu, Wilnu us Kauneem, un no Kauneem us Warſchawu, no Warſchawas us Pruhſchu rohbeſcheem, tur ſchis zekſch ſa-ees ar to dſelſes zekku, kas nahſt no Kensbergas un aiſeet us Wahzſemmi. Schis zekſch makſafchoht 85 millj. rub. fudr. n., ikkatra werſte makſafchoht 62 tuhſt. 5 ſimts fudr rub. 2) Dhtrais zekſch jataiſa no Maſkawas (tur jaw dſelſes zekſch, kas nahſt no Pehterburgas) us Weodosias obſtu Krimmè un ees no Maſkawas us Tulas, Drelas un Kurſklas pilſateem, no Kurſklas us Karkowu, gare Dneperes uppi un Perekopi us Weodosias obſtu

Mellâ juhra. 3) No Maſkawas us Miſhegorodas pilſatu pee Wolgas uppes, tur tas leelu leelais tirgus ikgaddus tohp turrehts. 4) Zettortais zekſch ees no Kurſklas pilſata us Dinaburgu, tur tas ſa-ees ar Pehterburgas-Warſchawas zekku — un tad ees no Dinaburgas zaur Kurſemmi, Leiſcheem (arr buht Janiſchku pilſatinu) atkal zaur Kurſemmi us Leepajas obſtu (ne us Rihgu), jo pee Leepajas juhra tiklai reſti ſaſalſt. Ja nu Rihdſineeki no ſcheem warreneem andeles zekteem arri grihb labbumu redſeht un lai teem andele ne nihſt, tad Rihdſineekeem buhs jataiſa dſelſes zekſch no Rihgas us Selgawu un Janiſchkeem Leiſchòs, tur tas ſa-ees kohpâ ar Dinaburgas-Leepajas dſelſes zekku. Ja ta darrera, tad Rihdſineeki itt ahtri ſawu prezzi warwehs dabbuht no Leepajas, no Warſchawas, no Pehterburgas, Maſkawas, Kurſklas un Mellas juhra. Nu tiklai apluhko Ciropas lantkahrti, — redſefi ka — ja ſchee zekki pehz 10 gaddeem gattawi, tad itt ahtri warrehs noſkreet no Pehterburgas us Warſchawu, Wahzſemmi un Leepaju, no Pehterburgas us Krimmi un Mello juhru, woi no Maſkawas us Miſhegorodas un tad pa leelo Wolgas uppi ar dampkuggi us Kaſpiku juhru Aſia, pa ſcho juhru tad us Perſeru ſemmi un Widdus Aſiu — un leelu ſaldatu pulku warrehs turpu nowest pa neddetu, tur lihds ſchim pa 3-4 mehneſcheem, — ir wairak, — ne warreja no-eet. Paſchas baggatas Kreemu Gubernamentis un ihſtas maises ſemmes irr us Kurſklas puffes, tadeht tè ees ſchee zekki. Lihds ſchim ar ſirgeem un wehrſcheem tuhſt of ſchas werſtes wiſſa prezze un labbiba bij jawedd; to ne eeſpehja, — tadeht turpat palikke un isnihle, bet nu wiſ-

feem ar to buhs labbums. Tadeht wiffa walst's sawu Keisera gudribu un mihlestibu flawe un tam par to pateiz. Ja tik Deems dohs peedsihwoht 10 gaddus, tad redsefet brihnumus, ka wiffa andele un dsihwe tur pahrtaisifees, kur tahdi leeli dselves zelt. — Zik tur pelna buhs laudim, kad schohs zeltuhs taisihs. — Us preekschu ar Deewa paligu jums flaidraki isstahstisim un israhdisim, ka tahdi

zelti un ugguns ratti isflattahs un taisiti. Wehl schi Keisera pawehleschana fakka: ka Keisers scheem kaupmanneem, kas usnehmuschees par sawu naudu tohs zeltus taisiht, us 85 gaddeem nowehlejis to labbumu un naudu, kas no scheem zelteem eenahls. Pehz 85 gaddeem tee zelti paliks Krohnm. Pa tam Krohnis galiwo, ka scheem 5 prazenti augtu buhs no tahs naudas, zik ta zelta taisischana un ustureschana maksahs. Irt gan brihnum leela nauda, prohti lihds 2 simts 75 millj. sudraba rubekeem, ko scho zeltu taisischana maksaschoht. — 1856ta gadda Rihga atnahkuschi 2 tuhft. 54 kuggi; starp scheem bijuschi 428 Calenderu kuggi, 254 no Dantes, 232 no Dahnu semmes, 224 Kreewu kuggi, 196 Pruhshu, 395 no Wahzsemmes obstahm, 134 Norwegeru kuggi, 118 Sweedru, 51 Sprantschu, 14 Portugischu, 4 Amerikaneru, 3 Belgeru un 1 Spanjeru kuggi. Pascheem Rihdsineekem peedert 37 kuggi un 12 dampkuggi. — No Kineseru semmes raksta, ka wehl turrahs Calenderereem prettim, jebshu ir Amerikaneri ar teem kibbeles sahkuschi un schee weenu Kineseru krepustu nopohstijuschi. Calenderi arween wehl itt neschehligi schaujoht un bombardireejoht Kantones pilsatu, un raksta ka scho lepno andeles pilsatu, kas 10 reises leelaka ne ka wiffa Rihga un winnas preekschpilsati, gluschi fashauschoht un nodedsinaschoht. Al sawu breefmu! Kineseri turprettim Calenderereem, kas Dngkonges fallä usmettuschees, effoht usbrukkuschi kahdam Calenderu dampkuggim ar

pulks kuggu un teem saldatus maitajuschi un noschahwuschi. Pohsta darbi tur noteek, — un Calenderu semme jaw kurnoht, ka bes leelas mainas ta darroht Kinesereem un ir Persereem. — Atkal 7 tuhft. saldatus Calenderi noweddufchi no Bombajes us Perseru juheru un ar 25 tuhftoscheem gribb eet us Schiras pilsatu un to panehmuschi eet us galwas pilsatu Teh-eranu, 500 Calenderu juhdes no Buschir-Benderes; bet tik ahtri ne ees un ne warr eet pa scheem leeleem tuknscheem. Wehl Calenderi no ohtras puffes, no Laores Indija (flattees Ufias lantlahrtē) kara-spehku us Kandaaru Awganistanā un ar Dosta Muameda paligu gribb eet un panemt Gratu, un ta Perserus spaidiht. Pa tam Perseru weetneek's Merik-Kans, wehl Parisē nu darbojahs, woi tad meeru ne warretu derreht. — Calenderi un Sprantschi nu sahht iseet no Greekeru semmes, kur Turku kara-laita bij usmettuschees un tai semmitei tik dauds gruhtibas darrijuschi. Arri Gistreikeri sahht iswilktees ahra no Wallakajas, un fakka ka Sprantscheem kara-spehks arri isees no Rohmas pilsata, kur tik dauds gaddus bijuschi. — Sprantschi taisahs us karu ar Marokkas Keiseru un ar Kabileescheem Awrikā, Ufshires walsti. — Generals Walkers Widdus Amerikā no wiffahm mallahm ta bij spaidihts un winna kuggi Nikaraguas esara un uppēs wiffi panemti, ta ka jaw dohmaja nu buhs pagallam; bet nu lassam, ka Kostarikaneri aplam darrijuschi, ka Walkers tohs fahwis, atkal paligu dabbusis no Seemel-Amerikanereem, un ar 1200 saldateem nu dohma ispestitees un to pohsta karu tur wehl west.

— 3.

Saunas sinnas.

Nukesteles pilsata Calenderi taggad taisoht warren leelu 2½ werstes garu dselves tiltu ar 2 tahscheem, kur appakscheja tahsche ees un brauks laudis — bet ohtra tahsche — wirtu brauks pa dselves zeltu ar ugguns ratteem. Scho

dselses tiltu gribb nowest us Indiju un to likt pahr Saõnes leel-uppi, kas eetekf Ganges uppe. Tad irr meisteri. — Kalenderi arri fahf taisiht pa Turku rohbescheem Asia — pa Siriju un Mesopotamiju, Tigres un Girvates uppehm dselses zekku us Perseru juhru, lai ahtraki warr kkuht us Indiju. Arri fahf likt, Selegrawes drahti pa juhru garr Mas-Asias juhremallahm un Sarkano juhru un tad pa Indijeru juhru us Indiju. Tad ta drahte — dauds wairaf ka tuhst. juhdses garra!! —

 Sprantschu Graws Plewjers nu effoht usgahjis ko skunsti, ar luptballonu (gaisa-fuggi) eet un braukt pa gaisu ka un us kureu pussi gribboht: tas ne weenam lihds schim wehl ne bij isdeweess. Ar zitteem kungeem Graws sawa dahrsa schi gaisa fuggi eesehdees, braukuschi wissu nakti pahr Widdus juhru us Alschiru Awrika, tur nolaiduschees semme, atkal braukuschi atpakkal pa gaisu un rihta agri atkal laimigi pahrnahruschi mahjas. Tas fuggis maksa 3 fimts tuhst. kappera rubtus, un tam effoht skruhwa un waldischanas irklis ka dampfuggim.

— 3.

Zilweks eeksch aukstuma un karstuma.

Irr derriga un teizama leeta ja zilweks ferwi paschu un sawu dabbu pasiht mahzabs. Dasch, kas waffara no karstuma gan drihs istwihkst un seema leela falla ne mas no krahfs ne gribb atstahf, lehti ne tizzehs, ko tam stahstischu un kas tomehr pateefiba irr.

Sinnams irr, ka waffaras karstums jeb seemas augstums naw wirf semmes wissur weenads arri naw wiffas wertas tai pascha laikâ. Abbds semmes gabbalos stipra un garrâ seema; uhdens safalst par 10 pehdu beesu leddu un semme waffara ne kad pawissam ne atkuhst, bet tik kahdu pahri pehdu. Turpretti Awrika, Widdus Amerika, deenas-widdus Asia no sneega, leddus un seemas ne sinnaht ne sinn. Seemetneekem

mohkas ar fallu, karstas semmes pohsts ar karstumu un suttana gaisu. Un tomehr zilweki wissur dsihwo. Aukstas un siltas semmes irr ihpaschas swehru flakkas, kas paschas no ferwis ne kad to no Deewa eerahditu weetu ne atstahj. Ko lai darra leddus lahjis karstas semmes? Ja tam ar weenu aukstu uhdeni wirsu ne leij, tad drihs pagallam. Ka lai iszeesch laurwa un tihgeris leelu fallu? Arri stahdeem un lohkeem tur tik ihsti tihf augt, kur no pascha Deewa stahditi un audsinati. Muhfu leeli ohsoli un refnas preedes par maseem loh-zineem seemeka semmes pahrweherschabs. Bet zilweki par wissu semmi iskliduschi un tas arri bij Deewa padoms pee pasaules raddischanas, kad winsch us pirmeem zilwekeem fazzija: Augtojatees un wairojatees un peepildat to semmi un pahrwaldat to (1 Mohf. gr. 1, 28.). Taggad gribbu jums stahstihf zil leelu aukstumu un karstumu zilweks parest warr.

Geniseiskas pilstatâ, itt tahlu Sibirija, bij Janwara mehnesi 1785 tahds fals, ka swirbuti un zitti putnini safalluschi no gaisa semme kritte, un tomehr zilweki tur dsihwoja. — Krasnojarskas pilstatâ, arri eeksch Sibirijas, bij 1772 tai 7. Dezemberi tahds fals, ka dsihwais sudrabs, kas pee mums ne kad ne safalst, itt zeets palikke. To warreja ka swinnu lohziht un kalt; zilweki tomehr scho fallu iszeete. Kahdu reis bij Kalenderu fuggineekem Seemel-Amerika pee Udsons juhras-lihkuma leels fals jazeesch. Krahfnis stipri ween kurrinaja un tomehr brandwihns safalle. Zumschas seemas deenas darrija istabas gaischas ar farkani nodedsinatam lohdehm. Ne tahlu no krahfs ne kaunejabs fals seenmakus ar leddu un sneegu apfarmoht.

Bet kahdu leelu karstumu zilweki isturreht warr, to jaw redsam pee kallejeem, bet ihpaschi pee teem zilwekeem, kas strahda eeksch dselses kaufeschanas nammeem un glahschu pabrihkeem. Leels karstums jaw no grubta darba, bet wehl leelaks no ugguns zepteem.

Salkhōs, pee Breitlinges pilshatina, irr dsittas bedres no kalna razzejeem israktas. Dselfe un almini tik zeeti, ka ar ahmureem mas israkt warr, tadehl schais leelōs zaurumōs stipru ugguni sakurr, kur sehvelinsch un zittas deggoschas leetas kuhst fahl un tad aplam leels karstums gaddahs. Kad ugguns apdschsta, tad kalna razzeji tik ohtrā deenā warr eet eefschā, bet arri tad wehl irr tik karsts, ka ik stundas ahtrā janahl atdsiffinatees. Daschi zilweki, kas flimmās deenās swihschanu par leelu labbumu turr, eeleen karstā krahni, kad patlabban maise iswillta, leel aischahst krahns zaurumu un tik galwu ween ahtrā pamett un nu swihst pehz patilshanas. Ne tizzu woi tahda swihschana dauds lihdschs un woi prahstigs dakters to par labbu teiks. Bet kas to sinn, tas arri jo drihsak tizzchs scho notikkumu. 4 wehrā leekami un pasihstami wihri likke weentreis masu kambariti tik stipri kurrinahl zik tik ween warreja. Kambaris bij gandrihs till patt karsts ka wehrdohs uhdens; ar swihschanu un leelahm mohlahm tee tur 10 minutes iszeete. Weens no

schem wehl wairak mehginaja. Tahdā karstumā, kur pauti par 10 minutehm iszepte, isturreja winsch 8 minutes. Tas nu sinnams bij no zilwekeem darrihts karstums. Bet arri daschōs semmes strehlōs tik karsts un faufs wehjsch puhsch, itt ihpaschi Awrikā no leela Saaras tuffnescha, ka lappas tuhliht noswilst un nokalst. Zilweki, kas us lauku, tuhda ar waigu pee semmes mettahs, (zittadi no wehrsmes aischraujahs) un mohlas deesgan kamehr scho gruhstumu pahrzeesch. Tad arri istabās gais tik karsts paleek un zilweks tik gurdens tohp, ka ne warr wairē ne kustetees.

Studdinaschona.

Tas pehrwetaju meiseris Altmanis, kas lihds schim dsihwojis Zalgawā, Kattribnes eelā, fawā nammā, ar fawu ammatu nu aischgahjis dsihwoht Zalgawas sreibweraeelā, fawā nammā, Nr. 122. Tas fehla labbi un par lehtu malfu wiffadu wadmallu defattireht, willainas un sīhdu leetas pehrweht un wiffadu wadmallu welt. 3

Steikowski,

kas Altmanas pehrweschanu walda.

Labbibas un prezzu tirgus Rihgā tai 11. un Peepajā tai 9. Webruar 1857 gaddā.

M a l f a j a p a r :	Rihgā.		Peepajā.		M a l f a j a p a r :	Rihgā.		Peepajā.	
	R.	S.	R.	S.		R.	S.	R.	S.
1/2 Eschetw. (1 puhru) rudsu . . .	2	20	2	—	1/2 puddu (20 mahrz.) dseljes . . .	—	80	—	90
1/3 " (1 ") kweeschu 325—	3	85	3	30	1/2 " (20 ") tabaka . . .	1	35	1	60
1/3 " (1 ") meeschu 210—	2	25	1	80	1/2 " (20 ") schah. zublu gaff. . .	2	60	2	20
1/3 " (1 ") ausu . 105—	1	15	—	90	1/2 " (20 ") trohna linnu . . .	1	75	2	—
1/3 " (1 ") firnu 225—	2	50	2	20	1/2 " (20 ") bracka linnu . . .	1	30	1	—
1/3 " (1 ") rupju rudsu milt. . .	2	10	2	15	1 muzzu linnu fehllu . . . 6 lihds	7	—	7	—
1/3 " (1 ") bihdeletu " " . . .	3	—	3	—	1 " filku	13	50	14	—
1/3 " (1 ") " kweeschu mil. . .	4	—	3	75	10 puddu farkanas fahls . . .	5	15	5	—
1/3 " (1 ") meeschu putraim. . .	3	—	2	50	10 " baltas rupjas fahls . . .	5	—	4	60
10 puddu (1 birkawu) feena . 360—	4	—	1	50	10 " " smalkas "	5	25	4	20
1/2 " (20 mahrz.) fweesta . . .	3	20	3	—					

B r i h w d r i k k e h t .

No juhrmallas gubernements augstas waldischanas puffes: Oberlehrer G. Blaesfe. Benfor. Zalgawā, tai 12. Webruar 1857.

No. 26.